

KADERNOTA
INTEGRAAL JEUGDBELEID

Gemeente Maastricht

augustus 2003

Kadernota Integraal Jeugdbeleid

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Samenhang in jeugdbeleid

1.1 Inleiding	3
1.2 Jeugdbeleid nader gedefinieerd	3
1.3 Bestuursakkoord nieuwe stijl	4
1.4 Overheidsbeleid en de Maastrichtse situatie	4
1.5 Naar Maastrichts jeugdbeleid	5

Hoofdstuk 2: Jeugd in Maastricht. Kansen en bedreigingen

2.1 Algemeen	7
2.2 Jeugd en Jeugd(gezondheids)zorg	7
2.3 Jeugd en ontwikkeling	8
2.4 Jeugd, welzijn, vrije tijd en omgeving	9
2.5 Jeugd, werk en inkomen	9
2.6 Jeugd en veiligheid	10
2.7 Algemene conclusies uit de inventarisatie jeugd	11

Hoofdstuk 3: Prioriteiten en actieplan jeugdbeleid

3.1 Van thema's en prioriteiten naar programma's jeugdbeleid	12
3.2 Maatschappelijke effecten	12
3.3 Thema "Opgroeien" jeugd 0 - 12 jaar	12
3.4 Thema "Ontdekken" jeugd 12-18 jaar	13
3.5 Thema "Zelfstandig worden" jeugd 18-23 jaar	15

Hoofdstuk 4: Programma Jeugd

4.1 Regie	16
4.2 Kritische succesfactoren	17
4.3 Hoe nu verder	17

Lijst met afkortingen Bronvermelding

18

Hoofdstuk 1

Samenhang in Jeugdbeleid

1.1 Inleiding

De gemeente Maastricht heeft aandacht voor de jeugd. Al meerdere jaren staat het jeugdbeleid prominent op de agenda. In de sociale visie van de gemeente Maastricht en in het coalitieprogramma van 2002 "kwaliteit voor mensen, ruimte voor elkaar", wordt de jeugd aangemerkt als een belangrijke doelgroep voor de beleidsagenda van de toekomst. In het algemeen gaat het goed met de jeugd in Nederland, ook in Maastricht. 85% van de jeugd groeit redelijk probleemloos op tot mondige volwassenen. De resterende 15 % jeugd vergt in meer of mindere mate extra zorg.

Sinds een aantal jaren is in Nederland een proces van ontgroening en vergrijzing op gang gekomen. Voor Maastricht betekent dit dat de laatste tien jaar de groei van het aantal ouderen per 100 inwoners boven het Nederlandse gemiddelde en de daling van het aantal jongeren eveneens boven het Nederlandse gemiddelde heeft gelegen. Garanties voor een gezonde toekomst van Maastricht ontstaan als toekomstig beleid kan anticiperen op maatschappelijke ontwikkelingen. Dit impliceert een beleid dat is gericht op een vitaal economisch, woon- en leefklimaat en het op peil hebben en houden van onderwijs-, welzijnsvoorzieningen en gezondheidszorg. Draagvlak wordt gecreëerd als dit beleid wordt ontwikkeld in samenspraak met jeugd, ouders en organisaties die met jeugd werken.

1.2 Jeugdbeleid nader gedefinieerd

Onder jeugd wordt verstaan kinderen en jongeren in de leeftijdscategorie van 0-23 jaar. Bij een beleidsonderdeel als werk en inkomen wordt zelfs uitgegaan van jeugd tot 27 jaar. Hoofddoel van het jeugdbeleid is dat jeugd kan opgroeien tot mondige, zelfstandige burgers die volwaardig deelnemen aan de maatschappij. Het jeugdbeleid is daarmee gericht op bevordering van maatschappelijke participatie, sociale binding, zelfstandigheid en zelfredzaamheid van jeugd. Primair zijn ouders/verzorgers verantwoordelijk voor de zorg en opvoeding van hun kinderen. Naarmate jeugd opgroeit beschikt deze zelf over toenemende vaardigheden en verantwoordelijkheid voor ontwikkeling en groei. Naast ouders/verzorgers zijn de diverse overheden (met name voorwaardenscheppend) en meerdere instellingen/organisaties (op uitvoeringsniveau) de mede-opvoeders van jeugd. Alle betrokken personen en organisaties vervullen een schakelfunctie tussen het gezin en de maatschappij. In het rapport "Kwetsbare jongeren en hun toekomst" van professor C.J.M. Schuyt (1995) werd al gesteld dat jeugd, op zichzelf al een kwetsbare groep, extra kwetsbaar is op de momenten van overstap of verandering in de dagelijkse situatie. (de schakelmomenten). Actueel zijn de aanzetten om tot komen tot een sluitende (keten)aanpak, waarbij de betrokkenen bij jeugd gezamenlijk voldoende waarborgen bieden voor een gezonde ontwikkeling en groei.

In het jeugdbeleid wordt onderscheiden:

- **het algemene jeugdbeleid;**
Dit beleid is gericht op alle jeugd en houdt in dat het voorzieningenniveau (onderwijs, sport, spel, gezondheid, opvang, etc.) dermate op peil is en blijft dat jeugd zich optimaal kan ontplooiën en ontwikkelen naar volwassenheid.

- **het preventieve jeugdbeleid;**

Het preventieve jeugdbeleid wordt ingezet ter voorkoming van problemen en achterstand bij alle jeugd. Voor jeugd die extra risico loopt wordt dit beleid aangevuld en versterkt met concrete en gerichte activiteiten ter bestrijding en opheffing van risicofactoren. (gericht preventief jeugdbeleid).

- **het curatieve jeugdbeleid;**

Dit beleid is gericht op jeugd die in aanmerking komt voor specifieke zorg en hulpverlening.

De scheiding tussen algemeen, preventief en curatief jeugdbeleid is theoretisch. In de praktijk vloeien de verschillende functies en inzet in elkaar over. De verantwoordelijkheid is daarbij gespreid over de diverse overheden. Dit pleit voor een goede integrale werkwijze en afstemming tussen de verschillende beleidsterreinen en het ontwikkelen van samenhang in verantwoordelijkheden.

1.3 Bestuursakkoord nieuwe Stijl (BANS)

Rijk, Provincies en Gemeenten investeren, zoals reeds gezegd, allen in jeugd. In de beleving van de burger is er één overheid en de overheid is één. In deze context is het Bestuursakkoord nieuwe Stijl (BANS) ontstaan, waarmee de overheden op diverse beleidsonderdelen een gezamenlijke visie vaststellen. Ten aanzien van het integraal jeugdbeleid gaat het BANS akkoord uit van de volgende criteria en ambities:

- Beleid maken mét jeugd en hun ouders/opvoeders.
- Balans brengen in het jeugdbeleid. Dus niet alleen focussen op achterstand en risico. Ook versterken van het algemene beleid en de basisvoorzieningen voor jeugd.
- Realiseren van een samenhangend, vraaggericht aanbod, uitgaande van de ketenbenadering.
- Inzet van impuls gelden en projecten dienen zoveel mogelijk gericht te zijn op versterking en vernieuwing van het structurele beleid en basisaanbod.

Het gemeentebestuur van Maastricht onderschrijft het BANS akkoord. Dit houdt in dat naast de ambities van het BANS akkoord de gemeente Maastricht specifieke lokale ambities en doelen wil realiseren.

1.4 Overheidsbeleid en de Maastrichtse situatie

Het jeugdbeleid is onlosmakelijk verbonden met het Rijksoverheidsbeleid en met het totale gemeentelijke beleid. De primaire taak van de gemeentelijke overheid is de zorg voor het "algemeen welzijn" van alle inwoners in de stad. Op stedelijk niveau wordt dit bereikt door te werken aan de economische vitaliteit en de kwaliteit van de sociale en culturele infrastructuur. Op individueel niveau door inzet ten aanzien van arbeid en inkomen, de kwaliteit van wonen en woonomgeving, de bereikbaarheid en toegankelijkheid van de voorzieningen, en de maatschappelijke participatie.

De stadsvisie en sociale visie Maastricht is gebaseerd op de samenhang in gemeentelijk beleid. De kwaliteit van de Maastrichtse samenleving is het resultaat van de inzet van drie pijlers gemeentelijk beleid; de sociale pijler, de economische pijler en de fysieke pijler. Voor het jeugdbeleid in Maastricht houdt dit in:

- **De sociale pijler.**

De sociale pijler is het geheel van organisaties, diensten, voorzieningen en betrekkingen die het mogelijk maken dat de mensen in redelijkheid in sociale verbanden kunnen leven, dat zij kunnen participeren in de samenleving en dat die samenleving een eigen krachtige identiteit ontwikkelt. Participatie van jongeren is hierbij essentieel.

Voor het algemene jeugdbeleid houdt dit in dat de kwaliteit van het aanbod voor jeugd op peil dient te worden gehouden, zich ontwikkelt naar een klantgericht aanbod op maat en door betere afstemming en samenwerking kan worden gekomen tot een sluitende (keten)benadering. In het jeugdbeleid gericht op preventie wordt extra geïnvesteerd in het voorkomen en bestrijden van achterstand, vroegsignalering, versterken van de voorschoolse fase, het creëren van een veilige school, het stimuleren van gezond gedrag (sport, voeding, genotsmiddelen) en integratie van allochtone jongeren. In het jeugdbeleid dat is gericht op directe hulpverlening, komen met name de jongeren in beeld met een stapeling van meerdere problemen, de harde kern jeugdcriminaliteit en harde kern zorgjongeren. Door gerichte inzet kan dit aantal jongeren en bijbehorende hardnekkige problematieken afnemen.

- **De economische pijler.**

De economische pijler bestaat uit de economische vitaliteit van de stad in relatie tot een optimale werkgelegenheid van de inwoners. Voor het jeugdbeleid betekent dit o.a. dat we moeten streven naar het behalen van een startkwalificatie en het verhogen van het opleidingsniveau in Maastricht. Opleiding en arbeid dienen meer op elkaar aan te sluiten. Ten aanzien van de preventie en curatie moet inzet worden gepleegd ter voorkoming of terugdringing van jeugdwerkloosheid, zwerfjongeren en jongeren in de bijstand.

- **De fysieke pijler.**

De fysieke pijler wordt bepaald door stadsontwikkeling, inrichting en beheer ter bevordering van de mobiliteit, wonen, woonomgeving en milieu. In het kader van het jeugdbeleid betekent dit het inrichten van een veilige omgeving dat kind- en jeugd vriendelijk is, met voldoende veilige ruimte voor spel, ontmoeting en recreatie. Tevens houdt dit in een op peil hebben en houden van de accommodaties ten behoeve van jeugd zoals peuterspeelzalen, kinderopvangvoorzieningen, scholen, jongerencentra, buurtvoorzieningen, verenigingen, sportvoorzieningen en culturele instellingen. Met het oog op de toekomst is een gunstig vestigings-, woon – en werkklimaat (m.n. voor “starters”) een prioriteit.

1.5 Naar een Maastrichts Jeugdbeleid.

Uit voorgaande blijkt dat voor het nader ontwikkelen en doen uitvoeren van het jeugdbeleid vele facetten in kaart gebracht moesten worden. In de volgende hoofdstukken wordt ingezoomd op de grote beleidsonderdelen van het jeugdbeleid. De Maastrichtse kansen en bedreigingen worden hierbij in beeld gebracht. Belangrijk is nog aan te geven welke hoofddoelstellingen zijn vastgesteld in de sociale visie als kader voor het jeugdbeleid:

- Maastricht is een tolerante stad met aandacht voor diversiteit en veiligheid.
- De Maastrichtse identiteit moet behouden blijven waardoor de inwoners trots kunnen zijn op hun stad met haar culturele erfgoed (sociaal kapitaal).
- Maastricht moet economisch weerbaar zijn. De stedelijke cultuur en haar imago dragen bij als trekker voor toerist en bedrijf en de middenklasse van 25 tot 45 jaar.
- De Maastrichtse inwoner moet zijn talenten kunnen ontplooien en kunnen participeren in allerlei samenlevingsverbanden.
- Maastricht geeft aandacht en zorg op maat aan de meest kwetsbaren, vanuit het principe dat burgers zelf verantwoordelijkheid dragen om sociaal en economisch zelfredzaam te zijn.

O m te kunnen komen tot een samenhangend beleid in Maastricht dat anticipeert op de toekomst, rekening houdend met het BANS akkoord en de sociale visie, is **de kerntaak van het Maastrichtse jeugdbeleid:**

- Vraaggericht beleid maken mét jeugd, ouders en opvoeders.
- Balans brengen in het beleid tussen algemeen, preventief en curatief jeugdbeleid.
- Realiseren van een sluitende (keten)aanpak voor Maastricht vooral op het terrein van onderwijs-arbeid, gezondheid en zorg, vrije tijd.
- Ontwikkelen van een sterke regierol om te komen tot meer samenhang en afstemming tussen de diverse pijlers, overheden en de diverse betrokken organisaties.

Hoofdstuk 2

Jeugd in Maastricht Kansen en bedreigingen

2.1 Algemeen

Bij het ontwikkelen van de stadsvisie en de sociale visie Maastricht heeft een grondige omgevingsanalyse plaatsgevonden. In deze analyse constateren we in Maastricht de volgende trends en ontwikkelingen:

- Een ontwikkeling naar 24 uurs economie,
- Een economische verandering naar een kennis- en diensteneconomie,
- Een toenemende individualisering,
- Een toenemende internationalisering.

Met betrekking tot jeugd en haar ontwikkeling zijn in het oog springende zaken:

- Een sterke ontgroening en dubbele vergrijzing,
- De toekomstige kwantiteit jeugd in Maastricht maakt Maastricht kwetsbaar,
- Een laag percentage van de jeugd tot 23 jaar (4%) is allochtoon,
- In vergelijking met andere steden is er een vertrekoverschot in de leeftijdscategorie tussen 25 en 45 jaar.

Een kansen en bedreigingen analyse op 5 deelterreinen van het jeugdbeleid, levert het volgende beeld op.

2.2 Jeugd en Jeugd(gezondheids)zorg

De gemeente heeft de regie gekregen op het gebied van Jeugdgezondheidszorg vanaf 2003. In het kader van de Wet op de Jeugdzorg is aansluiting tussen preventie en curatie noodzakelijk. (zie ook de "Nota lokaal gezondheidsbeleid" en de nota "integrale jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar").

Bij inventarisatie op dit beleidsonderdeel komen de volgende zaken in beeld.

Bedreigingen:

- Maastricht heeft t.o.v. de landelijke cijfers, relatief slechte gezondheidscijfers.
- Er is een relatie tussen opleiding en gezondheid.
- Er is sprake van "twee-deling" tussen hoog en laag opgeleid, gezond en ongezond.
- De cijfers geven slechte voedingsgewoonten aan, een toename van roken en alcoholgebruik, een toename van onveilig vrijen.
- De aanpak en het aanbod is onvoldoende integraal en vraaggericht.

Kansen:

- De regierol van de overheid is beter gedefinieerd en versterkt.
- Een goede gezondheid bevordert het functioneren.
- Nadruk op preventieve inzet voorkomt curatie.

2.3 Jeugd en ontwikkeling

Maastricht heeft ten aanzien van voorschoolse instellingen (kinderopvang, peuterspeelzalen) en onderwijs een zeer goed voorzieningenniveau. Meer en meer is er in het kader van het vergroten van ontwikkelingskansen van kinderen sprake van een integrale ketenbenadering en sluitende aanpak 2 tot 18 jaar. Maastricht heeft een voor, de beleidsfase 2002-2006, door de Raad vastgesteld Beleidsplan Onderwijs Achterstanden, waarvan de beleidsplannen “Voor- en vroegschoolse educatie” en “Voortijdig Schoolverlaten” een integraal onderdeel vormen. De aansluiting van het voorschoolse traject met de schoolloopbaan heeft veel aandacht. Evenals het vroegtijdig opsporen en aanpakken van (taal)achterstanden, het versterken van sociale competenties en het verbeteren van schoolloopbanen. De Maastrichtse schoolbesturen hebben vastgesteld beleid ten aanzien van het opbouwen van interne zorgstructuren in het primair onderwijs: (“Weer samen naar School”) en in het voortgezet onderwijs. (VO-SVO). Ook heeft Maastricht een eigen beleid ten aanzien van Brede schoolvorming. Daarbij wordt extra geïnvesteerd in het optimaliseren van ketenkwaliteit bij het bestrijden van onderwijsachterstanden. Nadere inventarisatie levert het volgende beeld op:

Bedreigingen:

- De SE score van leerlingen in de gemeente Maastricht is voor 75% van de leerlingen geen risico (score 1), voor 15% is er sprake van risico met name voor autochtone kinderen (score 1,25) en voor 10% van de leerlingen is er risico met name voor allochtone kinderen (score 1,9). Dus 25 % van de leerlingen in de gemeente Maastricht loopt in enige mate risico.
- 40% van het totale leerlingenaantal in Maastricht volgt beroepsonderwijs. Voornamelijk vmbo en mbo. Dat is 20% minder dan het landelijk gemiddelde. Hierdoor is er relatief vaak sprake van een te hoge schoolkeuze en daardoor niet passende plaatsing van leerlingen. Dit heet "afstroom" en heeft voortijdig schoolverlaten tot gevolg.
- 1/3 van de Maastrichtse leerlingen behaalt uiteindelijk geen startkwalificatie. Een startkwalificatie is het diploma ter afsluiting van het voortgezet onderwijs en geeft toegang tot eventuele verdere studie of de arbeidsmarkt.
- Ondanks dat wordt geconstateerd dat slechts 40% van het totale leerlingenaantal beroepsonderwijs volgt en dat dit gezien de landelijke scores laag is, kan daarnaast worden geconstateerd dat de Maastrichtse jeugd als totaal t.o.v. landelijke gegevens relatief laag is opgeleid.
- Er is relatief minder taalproblematiek dan in de Randstad vanwege het kleinere percentage allochtonen. Er is echter een toename van opvoedingsproblemen en sociaal-emotionele problematiek onder de autochtone kinderen.
- Er is een toename van ZMOK leerlingen, die tegengegaan wordt door een strengere landelijke indicatiestelling, echter hiermee wordt de druk verlegd naar WSNS en VO-SVO.

Kansen:

- Door leerlingen beter te plaatsen (determineren) neemt risico op schooluitval, “afstroom” en het niet behalen van een startkwalificatie af.
- Brede scholen als ontmoetingsplaats en hart in de wijk versterken de cohesie en de mogelijkheden tot het bieden van opvoedingsondersteuning en ouderbetrokkenheid.
- GOA aanpak biedt meer kans op gelijke ontplooiingskansen.
- Door het uitbouwen van BSO en verlengde schooldag is er een betere afstemming met zorg.

2.4 Jeugd, welzijn, vrije tijd en omgeving

Er zijn redelijk veel voorzieningen voor jeugd op welzijnsgebied en voor vrijetijdsbesteding. Gedacht wordt hierbij aan een organisatie als Trajekt, de vele scoutingverenigingen, harmonieën en toneelverenigingen, kumulus, kaleidoscoop, jeugdcores, sportverenigingen en particuliere initiatieven. Echter door jeugd zelf wordt vooral geconstateerd dat de mogelijkheden nog te weinig klant- en vraaggericht zijn en daarmee niet “passend”, toegankelijk of betaalbaar voor alle jeugd.

Bedreigingen:

- Er is onvoldoende niet geïnstitutionaliseerd en uitdagend aanbod voor jeugd. Er zijn in Maastricht te kleine subculturen en er is onvoldoende massa voor popcultuur.
- Voor jeugd tussen 12 en 15 jaar zijn er weinig vrije-tijdsvoorzieningen, met name in het uitgaansleven. Er dreigt een tweedeling door het “doelgroepenbeleid” waardoor een organisatie als Trajekt zich vooral moet concentreren op probleemwijken en “risico-jeugd”. Voorzieningen voor alle jeugd kunnen daardoor in gedrang komen.
- Het is de vraag of de bestaande voorzieningen kunnen inspelen op trends en het zogenaamde “shop-gedrag” van jeugd.
- Maastrichtse cijfers geven aan dat jeugd in de vrije tijd beduidend minder sport en beweegt t.o.v. het landelijk gemiddelde.

Kansen:

- Door jongeren te betrekken bij het ontwikkelen van vrije-tijdsbeleid Maastricht kan een meer vraaggericht aanbod ontstaan. Bij meer mogelijkheden voor éénmalige evenementen en kortdurende projecten kan rekening worden gehouden met de trends en subculturen van de jeugd.
- Door het afbreken van "oude" blokkerende structuren wordt meer mogelijkheden geboden voor dynamische, vernieuwende experimenten.
- Ontwikkelen van een multifunctionele stedelijke jongerenvoorziening, waarbij meerdere mogelijkheden voor jeugd worden geboden t.a.v. vrijetijdsbesteding, (pop)cultuur en participatie.

2.5 Jeugd, werk en inkomen

De informatiebronnen voor de leeftijdscategorie 18-23/27 jaar zijn beperkter dan bij de jongere jeugd. Dat wordt o.a. veroorzaakt door het feit dat de jongeren vanaf 18 jaar volgens de wet volwassen zijn. Ook in Maastricht is de leeftijdscategorie vanaf 18 jaar niet voldoende in beeld. Zaken als werkgelegenheid en huisvesting komen in dit programma-onderdeel nadrukkelijk aan de orde. De specifieke problemen van jongvolwassenen (jeugdwerkloosheid, jeugdcriminaliteit, jonge starters) dienen aanleiding te zijn voor actueel effectief beleid.

Bedreigingen:

- In economische termen is Maastricht kwetsbaar, zeker over 10 tot 15 jaar, bij gelijkblijvende cijfers en beleid.
- Er zijn te weinig goed of passend opgeleide jongeren. Er is een kloof tussen de wens van de stad om kennisstad te zijn en het aanbod van de Maastrichtse beroepsbevolking. Om een kennisstad waar te kunnen maken, ontbeert Maastricht de voorraad.

- De Maastrichtse economie is conjunctuurgevoelig en voor een flink deel nog gebaseerd op traditionele industrie.
- De mobiliteit van hoogopgeleiden is per definitie hoger dan van laagopgeleiden. In termen van aantallen hoogopgeleiden die wegtrekken versus hoogopgeleiden die zich van elders hier vestigen, is er een redelijk evenwicht. Echter de aanwezigheid van een Hogeschool en Universiteit zou moeten kunnen leiden tot een grotere binding van hoogopgeleiden en een evenredige toename van kennisintensieve werkgelegenheid.
- Er is een snelle toename van jeugdwerkloosheid gaande.
- Er is sprake van een zekere mate van “generatie-werkloosheid”. Dat wil zeggen dat werkloosheid in sommige gevallen tot meerdere generaties in de familie teruggaat.
- Het aanbod van werkgelegenheid in laaggeschoold werk daalt als gevolg van de upgrading van industriële activiteiten en concurrentie van lage-lonen landen. Het is onzeker of de spin-off van laaggeschoold werk van de kennis- en dienstenwerkgelegenheid voldoende compensatie bieden.
- Gesubsidieerde arbeid komt onder druk te staan als gevolg van landelijk beleid. De lokale overheid heeft minder middelen ter beschikking t.b.v. gesubsidieerde arbeid.
- Er is mogelijk een relatie tussen het hoge WAO cijfer en de hoge deelname speciaal onderwijs.
- De draaglast van de stad Maastricht is groeiende ten opzichte van de draagkracht.

Kansen:

- Investeren in kwaliteit van opleidingen en investeren in sociaal-economische mobiliteit bevordert kans op (economische) zelfstandigheid.
- De ervaringen met de sluitende aanpak op jonge leeftijd kan de sluitende aanpak voor jongeren en jongvolwassenen versterken.
- Het aanmerken van jeugd tot speerpunt van beleid bij arbeidsmarkt-integratie en scholing bevordert de kans op (economische) zelfstandigheid.
- Samenwerking en allianties realiseren met bijv. Parkstad, Luik, Aken t.a.v. beroepsopleidingen en industrie bevordert kans op werk.

2.6 Jeugd en veiligheid

Onderdeel van het gemeentelijk integraal veiligheidsbeleid. Maastricht heeft voor de periode tot 2006 een reeds vastgesteld actieplan “Jeugd en veiligheid”. Uitvoering van hierin vastgelegd beleid zoomt reeds in op problemen aangaande jeugdcriminaliteit en dreigende ontsporing van (risico)jongeren. Na inventarisatie komen de volgende punten in beeld:

Bedreigingen:

- Er is sprake van een afnemende tolerantie in het algemeen en een afnemende tolerantie ten aanzien van jeugd in het bijzonder.
- 90% van de veiligheidsvragen gaan over (jeugd)overlast.
- Hierdoor mogelijk te veel “buiten-kant”aanpak. D.w.z. dieperliggende problemen worden vaak alleen als openbare orde vraagstuk aangepakt, niet als een welzijnszorg probleem.
- Er is een toename van (huiselijk) geweld te constateren.
- Er is een toename van spijbelgedrag bij jongeren tussen de 12 en 14 jaar.

kansen:

- Versterken van initiatieven op buurtniveau bevorderen een meer tolerante samenleving.
- Door meer preventieve inzet, opvoedingsondersteuning en voorlichting. (“Veilige school”projecten) voorkomen van (huiselijk) geweld.

2.7 Algemene conclusies uit de inventarisatie jeugd

Uit de inventarisatie komt het volgende beeld naar voren. Maastricht wijkt niet af van het landelijk gemiddelde en 85% van de Maastrichtse jeugd groeit redelijk probleemloos op tot mondige volwassenen. Voor de resterende 15 % dienen extra maatregelen en inzet te worden gerealiseerd. Voor een groot deel gebeurt dit reeds in vastgesteld beleid. Strategisch gezien gaan we hierbij uit van de volgende uitgangspunten:

- Vasthouden wat goed is. Dat betekent waarborging en consolidatie van de huidige positie van jeugd.
- Opheffen van achterstanden. Dat betekent op de kritische punten m.b.t. jeugd extra inzet plegen om het beleid en de activiteiten te vernieuwen en te versterken.

De analyses laten een aantal scherpe kanten zien rondom de situatie van de Maastrichtse jeugd.

- a. De gezondheid van de jeugd in Maastricht is relatief minder goed. Dit pleit voor een preventieve en integrale aanpak op zeer jonge leeftijd.
- b. Ten aanzien van jeugd en ontwikkeling zal de aanpak van verkeerde schoolkeuze en als gevolg hiervan grote “afstroom” moeten intensiveren. Dit moet leiden tot een hoger percentage leerlingen met startkwalificatie.
- c. De snel groeiende jeugdwerkloosheid vraagt om aandacht en moet worden tegengegaan.
- d. In het kader van de vrije tijd zullen jongeren meer moeten worden betrokken bij beleidsontwikkeling en de te maken keuzes van activiteiten. Momenteel participeren jongeren wel in voldoende mate in georganiseerd en geïnstitutionaliseerd verband. Het is de kunst deze jongeren te betrekken bij de verdere beleidsontwikkeling en acties te ondernemen om ook de andere jeugd te bereiken.
- e. De toename van (huiselijk) geweld is zorgelijk en vraagt meer aandacht. In het kader van veiligheid geldt dit ook voor jeugdoverlast.
- f. In het algemeen is het noodzakelijk om de in ontwikkeling zijnde ketenaanpak sterk door te zetten omdat er nog onvoldoende wordt afgestemd en samengewerkt.

Hoofdstuk 3

Prioriteiten en actieplan jeugdbeleid Maastricht 2002-2007

3.1 Van thema's en prioriteiten naar een programma jeugdbeleid.

In de sociale visie is vastgesteld dat de stad sociaal gezien er goed voorstaat maar dat er toch enkele stevige aandachtspunten zijn. De sociale en economische structuur is kwetsbaar. De stad zal alle jongeren nodig hebben om de draagkracht van de stad voor de toekomst te garanderen.

Op het gebied van sociale samenhang en participatie is er veel verenigingsleven en vrijwilligerswerk voor handen. Maar jongeren geven aan dat er een gemis is aan eigen subculturen en dynamische recreatieve mogelijkheden. Dit gevoegd bij de conclusies uit het vorige hoofdstuk, afgezet tegen de hoofddoelen zoals verwoord in de kerntaak van het Maastrichtse jeugdbeleid (1.5) en het BANS-akkoord, leidt tot de keuze van 3 thema's:

- "Opgroeien"; 0 – 12 jaar.
- "Ontdekken"; 12 – 18 jaar.
- "Zelfstandig worden"; 18 – 23 jaar.

3.2 Maatschappelijke effecten

De volgende maatschappelijke effecten worden met het uitwerken van bovenstaande thema's beoogd:

- Het hebben of krijgen van gelijke ontplooiings- en ontwikkelingskansen voor alle jeugd.
- Het voorkomen van een dreigende tweedeling arm - rijk, gezond – ongezond, laag opgeleid – hoog opgeleid
- Het tegengaan van een vertrekoverschot in de leeftijdscategorie vanaf 25 jaar zodat Maastricht demografisch een meer evenwichtige bevolkingssamenstelling heeft.
- Het realiseren van een goede aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt en daarmee het bevorderen van de sociaal economische mobiliteit.
- Het verhogen van gezondheid, welzijn en welbevinden van jeugd.
- Het vermijden en tegengaan van risicovol gedrag, geweld en ongezonde leefgewoonten en het beter benutten van sportmogelijkheden.
- Het beter voldoen van het vrije-tijds en uitgaansleven van jeugd aan de eigentijdse wensen en trends, door jeugd te betrekken bij het ontwikkelen van experimenten en evenementen.

3.3 Thema "Opgroeien", jeugd tot 12 jaar.

De leefwereld van deze categorie jeugd is geconcentreerd op gezin en buurt. Betrokkenheid en een goede communicatie tussen het gezin en de buurtvoorzieningen is van groot belang. De buurt is dé vindplaats bij uitstek voor het signaleren en aanpakken van dreigend risico en achterstand in de ontwikkeling van het kind. Alle betrokken organisaties vervullen een schakelfunctie tussen het gezin en de maatschappij. In Maastricht kunnen m.b.t. deze leeftijdscategorieën een aantal ontwikkelingen worden geconstateerd. De vraag naar peuterspeelzalen en kinderopvang neemt toe. De samenleving verandert ingrijpend voor deze

jeugd door een toename van het aantal tweeverdieners. Uit onderzoek blijkt dat van groep 2 en 4 van het voortgezet onderwijs 80% van de meisjes en 60% van de jongens niet voldoet aan de landelijke norm van voldoende bewegen. Daarnaast nemen ongezone voedingsgewoonten toe, waaronder het niet ontbijten. Kleine criminaliteit en spijbelen verschuift steeds meer richting 12-13 jaar. 5% van kinderen uit deze leeftijdscategorie voelt zich onveilig op school of heeft last van pesten. Op de scholen wordt een toename waargenomen van gedrags- en opvoedingsproblemen. Tegelijkertijd worden in Maastricht relatief veel leerlingen doorverwezen naar speciaal onderwijs en onderwijs voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen (ZMOK).

Prioriteiten 0-12 jaar

Om de specifieke (lokale) knelpunten te voorkomen, op te heffen en op te lossen dient toekomstig beleid 0-12 jaar extra inzet te realiseren op onderstaande punten:

- Vasthouden en versterken van de infrastructuur buurt, zoals veilige speelvoorzieningen, peuterspeelzalen, kinderopvangmogelijkheden en brede scholen.
- Wegwerken van een dreigende tweedeling (kloof arm-rijk, tweedeling laag-hoog opgeleid).
- Intensiveren van sport in de buurt en sport- en bewegingsprogramma's voor scholen van het basisonderwijs.
- Ontwikkelen, uitbreiden, intensiveren van zorgstructuren. (Schoolslag, schoolmaatschappelijk werk, GOA)
- Ontwikkelen van participatievormen en interactief beleid.
- Intensiveren en perfectioneren van een sluitende (keten) aanpak en ontwikkelen van een meer vraag- en klantgericht aanbod.

Te bereiken resultaten 0 – 12 jaar

- Toename gezondheid jeugd.
- Toename deelname aan sport.
- Afname van het spijbelen.
- Verhoging Cito score.

In het toekomstige uitvoeringsprogramma van het thema “Opgroeien”, dat ontwikkeld wordt met jeugd, opvoeders en uitvoerende partijen, moeten resultaten en effecten in meetbare cijfers worden uitgedrukt.

3.4 Thema "Ontdekken": 12-18 jaar

Vanaf 12 jaar richten jongeren zich minder op het gezin en bouwen meer hun eigen leven op. De leefomgeving verruimt van gezin en buurt tot stad en verder. De “peergroep” wordt een belangrijk referentiekader. Oriëntatie op beroep, zelfstandigheid en relatievorming wordt belangrijk. De meeste jongeren vinden tamelijk probleemloos hun weg door de middelbare schooltijd naar de maatschappij, eventueel vervolgonderwijs of het toetreden tot de arbeidsmarkt. Toch wordt de overstap van basisschool naar middelbare school door veel jongeren als zeer moeilijk ervaren. Veelal wordt de verkeerde schoolkeuze gemaakt en vindt “afstroom” plaats. Bij jongeren die risico-gedrag vertonen, lossen de leeftijdgebonden problemen meestal vanzelf na verloop van tijd op. Echter bij een kleine groep jongeren is sprake van een dusdanige problematiek dat deze zonder intensieve begeleiding en ondersteuning dreigen te ontsporen. Deze leeftijdscategorie kenmerkt zich door onderzoek, ontdekken, experimenteren en een toenemende zelfstandigheid. Maastricht is een compacte stad met zeer veel “gebruikers” op hetzelfde grondgebied. Hierdoor kan een

verdringingseffect optreden naar deze jeugd, waardoor er geen ruimte is voor ontdekken en experimenteren. Gevolgen hiervan kunnen zijn verveling, vernieling en zelfs crimineel gedrag. Uit het onderzoek naar de omvang, aard, spreiding en achtergrond van de jeugdcriminaliteit in de politieregio Zuid Limburg (onderzoeksgroep Beke, mei 2002) blijkt dat de meest gepleegde delicten in Maastricht in deze leeftijdscategorie zijn: gebruik van softdrugs, openbaar urineren en vechten in groepsverband. Een harde kern jongeren is daarnaast crimineel meer actief en maakt zich schuldig aan meer ernstige misdrijven. Deze harde kern jongeren heeft een breed criminaliteitspatroon en kenmerkt zich door wapenbezit en wapengebruik. Uit ondervraging van jongeren in dit onderzoek komt naar voren dat er in Maastricht een gebrek is aan voorzieningen en activiteiten specifiek voor deze jongeren. Naast de gegevens uit het Beke onderzoek blijkt dat het spijbelgedrag toeneemt bij jonge kinderen (12 tot 14 jaar) en dat steeds meer jongeren in de leeftijd van 16 en 17 jaar de school zonder diploma verlaten.

Prioriteiten 12-18 jaar

Uitkomsten van de analyse en diverse onderzoeken onder Maastrichtse jeugd 12-18 jaar maken het nemen van maatregelen noodzakelijk op de volgende onderdelen:

- Ondersteunen vernieuwing van onderwijs en opleidingen, met name in het voortgezet onderwijs, bijvoorbeeld realiseren brede school in het voortgezet onderwijs.
- Bevorderen van een adequaat aannamebeleid en voorkomen van “afstroom” en verkeerde schoolkeuze. Uitbreiden leerwerkprojecten en duale leerwegen, met name voor partieel leerplichtige jeugd.
- Faciliteren van de zorgstructuren in het voortgezet onderwijs en speciaal voortgezet onderwijs en uitbouwen BSO (Buitenschoolse opvang) en verlengde schooldag .
- Intensiveren samenwerking leerplicht-, arbeidsmarktbeleid en onderwijs en nader ontwikkelen en intensiveren ketenaanpak en afstemmen sluitende aanpak vsv en WIW.
- Uitbreiden kleinschalige (stedelijke) opvangprojecten voor jeugd met problemen.
- Ontwikkelen diverse vormen van jeugdparticipatie.
- Bij stadsontwikkeling rekening houden met deze leeftijdscategorie o.a. door inrichting van de directe omgeving en het realiseren van een stedelijke jongerenvoorziening.
- Handhaven en versterken van verenigingsstructuur (scoutings, harmoniën, etc.).
- Uitbouwen vraaggericht aanbod sportevenementen bijv. TRAXX.
- Mogelijkheden bieden voor experimenten en pilots op stedelijk niveau.

Te bereiken resultaten 12-18 jaar

- Toename van gezondheid.
- Verhogen van deelname aan het VMBO.
- Afname van “afstroom”.
- Toename van het percentage leerlingen met startkwalificatie.
- Toename van de tevredenheid van jeugd over de voorzieningenstructuur.
- Toename van participatie van jeugd door het realiseren van een jongerenraad met een netwerk.
- Het verhogen van (gevoelens) van veiligheid en het verminderen van jeugdoverlast.

In het toekomstige uitvoeringsprogramma van het thema “Otdekken” , dat ontwikkeld wordt met jeugd, opvoeders en uitvoerende partijen, moeten resultaten en effecten in meetbare cijfers worden uitgedrukt.

3.5 Thema "Zelfstandig worden" 18-23 jaar.

Vanaf 18 jaar is de jongere volgens de wet volwassen. Men is zelf volledig verantwoordelijk voor zijn of haar doen en laten. In deze levensfase verlaat jeugd doorgaans het ouderlijk huis en gaat zoek naar werk of er wordt een studie gevolgd. Ouders blijven in het geval dat hun kind, financieel gezien, niet in staat is zelfstandig een bestaan op te bouwen verantwoordelijk voor hun kind tot 21 jaar. In het geval van studie loopt die verantwoordelijkheid door tot 27 jaar. Er is een trend te bespeuren dat jongvolwassenen op steeds latere leeftijd zelfstandig gaan wonen. Echter over het algemeen komt in deze fase een einde aan de directe opvoeding van de jong volwassenen door zijn of haar ouders.

De informatiebronnen voor deze leeftijdscategorie zijn beperkter dan bij de jongere jeugd. Dat wordt o.a. veroorzaakt door het hanteren van verschillende leeftijdsgrenzen. Een andere oorzaak is dat deze specifieke leeftijdscategorie minder vaak dan jongere leeftijdsgroepen onderwerp van onderzoek zijn geweest. Voor lokale overheden speelt daarnaast een rol dat jeugd op deze leeftijd de stad verlaat voor werk of studie, of juist als student zich (tijdelijk) vestigt in de gemeente.

Prioriteiten 18-23 jaar

- vernieuwing onderwijs en opleidingen naar meer maatwerk.
- opwaarderen beroepsonderwijs.
- creëren leerwerkplaatsen en gesubsidieerde arbeidsplaatsen.
- realiseren regionale samenwerking opleidingen, onderwijs en arbeidsmarktbeleid.
- intensiveren samenwerking MHAL.
- investeren in sociaal economische mobiliteit.
- creëren gunstige infrastructuur voor vestiging bedrijven.
- wonen voor starters aantrekkelijk maken en houden.
- meer en "passende" culturele voorzieningen voor deze leeftijdsgroep.

Te bereiken resultaten 18-23 jaar

- Toename gezondheid en toename gezonde leefgewoonten.
- Toename opleidingsniveau van jongeren.
- Toename deelname aan technische opleidingen en zorgopleidingen.
- Daling van de jeugdwerkloosheid.
- Toename participatie jongeren door deelname aan het netwerk jongerenraad
- Toename tevredenheid jongeren over voorzieningenstructuur.
- Verminderen van gevoelens van onveiligheid en verminderen van jeugdoverlast.

In het toekomstige uitvoeringsprogramma van het thema "Zelfstandig worden", dat ontwikkeld wordt met jeugd, opvoeders en uitvoerende partijen, moeten resultaten en effecten in meetbare cijfers worden uitgedrukt.

Hoofdstuk 4

Programma Jeugd

4.1 Regie

De kadernota Jeugdbeleid is integraal en richtinggevend voor een langere periode (tot 2007). Het gemeentebestuur van Maastricht vervult een sterke regierol door de kadernota jeugdbeleid als leidraad te nemen voor verdere uitwerking en concretisering van de thema's "Opgroeien", "Ontdekken" en "Zelfstandig worden".

Van belang hierbij is dat op meerdere beleidsonderdelen reeds maatregelen en actie worden ondernomen. Continuering en nadere uitwerking hiervan vindt plaats op basis van beleidsevaluaties en het eventueel bijsturen van beleidsprogramma's.

Onder het motto "behoud het goede en verbeter het minder goede" zal op onderdelen van het beleid worden vernieuwd en versterkt

Met een sterke regierol, een goede werkstructuur en het regelen van diverse randvoorwaarden kunnen de eerder beschreven ambities en maatregelen in de thema's worden waargemaakt.

Belangrijk bij regie is dat er goede afstemming bestaat tussen bestuurders, diensten en afdelingen. De regie richt zich op het sturen en afstemmen van de integrale beleidsprocessen en het managen van de beleidsuitvoering met alle betrokken partijen, zowel intern als extern. Van belang is tevens de betrokkenheid van de burger bij het beleidsproces, zowel bij de totstandkoming als bij de uitvoering van het beleid. De regierol houdt kort samengevat in:

- Het aangeven van de richting voor toekomstige ontwikkelingen.
- Het bieden van mogelijkheden tot gezamenlijk ontwikkelen van beleid (participatie van jeugd, ouders, maatschappelijke instellingen).
- Het stellen van randvoorwaarden.
- Het regisseren van afstemmingsproblemen.
- Het resultaat- en klantgericht werken.
- Het afleggen van rekenschap over het gevoerde beleid.

Tevens houdt dit in dat het integrale jeugdbeleid van Maastricht uitgaat van:

- De door OCWS uit te werken bestuurlijke opdracht uitwerking thema's jeugdbeleid.
- Een interne alliantie en een bundeling van menskracht en middelen binnen de gemeente Maastricht, passend binnen de uit te werken programma's Sociale Visie.
- De vertaling van de uitvoeringsprogramma jeugdbeleid in de programma-begroting en jaarschijven.

Aan het College en de Gemeenteraad van Maastricht wordt voorgesteld om de prioriteiten die genoemd worden in de drie thema's nader uit te werken. De uitwerking van elk thema behelst een plan van aanpak met een heldere werkorganisatie en mogelijkheden tot interactief beleid en een concreet uitvoeringsplan op beleidsonderdelen.

In elk thema worden de doelen vastgesteld, de beleidsvoornemens beschreven, bijsturings-, rapportage- en evaluatiemomenten vastgelegd en de per thema benodigde middelen in kaart gebracht. Tevens worden per thema voorstellen gedaan t.a.v. efficiënte en adequate inzet van middelen binnen het totale gemeentebrede budget jeugd.

4.2 Kritische succesfactoren

- Een goede (inter)gemeentelijke overlegstructuur.
- Een goede participatie en overlegstructuur met instellingen, ouders en jeugd, t.b.v. interactieve beleidsontwikkeling en -uitvoering.
- Het garanderen van ambtelijke inzet (van diverse afdelingen en diensten) en samenwerkingsbereidheid van organisaties en instellingen op het gebied van jeugd.
- Het doen van voorstellen tot een efficiënte en adequate inzet van middelen, gebaseerd op prioriteiten en beleidskeuzen binnen het totaal aan budgetten t.b.v. jeugd gemeentebreed.
- Een heldere formulering van prestaties, resultaten en effecten en de monitoring daarvan.

4.3 Hoe nu verder

De afgelopen maanden is reeds een intensief communicatietraject uitgezet t.a.v. het jeugdbeleid. Zie hiervoor het Raadsvoorstel punt 10 communicatie.

De Kadernota Integraal Jeugdbeleid Maastricht is toegezonden naar alle betrokkenen (jeugdorganisaties, betrokken maatschappelijke instellingen en betrokken ambtelijke diensten).

Tot september 2003 kan commentaar worden geleverd. De portefeuillehouder brengt de gemaakte op- en aanmerkingen alsnog in op de Raadsvergadering van 16 september 2003.

Lijst met afkortingen

BANS	Bestuursakkoord Nieuwe Stijl
BSO	Buitenschoolse Opvang
CITO	Centraal Instituut Toetsontwikkeling
GOA	Gemeentelijk Onderwijs Achterstanden beleid
MHAL	Maastricht, Hasselt, Aken, Luik
RMC	Regionaal Meld en Coördinatiepunt
ROC	Regionaal Opleidingen Centrum
SE-score	Score voor sociaal economische factoren
SVO	Speciaal Voortgezet Onderwijs
VMBO	Voortgezet Middelbaar Beroeps Onderwijs
VO	Voortgezet Onderwijs
WAO	Wet Arbeids Ongeschiktheid
WIW	Wet Inschakeling Werkzoekenden
WSNS	Weer samen naar school
ZMOK	Zeer moeilijk opvoedbare kinderen

Bronvermelding

Sociale Visie, visie op de stad Maastricht, omgevingsanalyse, 2002.

BANS in het land, bestuursakkoord nieuwe stijl 2002.

Publicatie Jeugd CBS, 2003, cijfers en feiten, breed overzicht van de leefsituatie van jeugd in Nederland.

Beleidsplan "GOA Maastricht", september 2002

Notitie verduidelijking gemeentelijke taken, juni 2003

Notitie verduidelijk gemeentelijke taken, op het terrein van opvoed-, opgroei- en gezinsondersteuning geschakeld aan de Jeugdzorg, juni 2003.

Beleidsprogramma Voor- en Vroegschoolse Educatie, maart 2003.

Jeugdcriminaliteit in de politieregio Limburg Zuid 2002, Advies en onderzoekgroep BEKE.